

Memo

Aan: Gemeenteraad Oude IJsselstreek

Cc:

Van: College B&W gemeente Oude IJsselstreek

Datum: 12 april 2016

Kenmerk: 16ini01112

Onderwerp: Motie pilot buurtbudgetten

Hoe zetten we buurtbudgetten in voor Oude IJsselstreek

Inleiding:

Op 6 november 2014 heeft uw gemeenteraad een motie aangenomen om een pilot te starten met buurtbudgetten. In overleg met de raad zou een kader worden opgesteld waaraan het buurtbudget besteed kan worden. In deze memo doen we een voorstel over hoe we deze motie invulling willen geven. Deze invulling wijkt af van het oorspronkelijke voorstel in de motie omdat in de begroting 2016-2019 hiervoor geen budget beschikbaar is en omdat een peiling onder de belangenverenigingen laat zien dat zij hier (nog) niet op zitten te wachten. Met het voorstel in deze memo doen we echter wel recht aan de behoefte van de samenleving en aan de bedoeling van de motie: meer regie bij de samenleving.

Buurtbudget, de achterliggende gedachte:

Het buurtbudget heeft tot doel (kleinschalige) initiatieven van inwoners te ondersteunen, wat de leefbaarheid en de sociale cohesie in de wijken vergroot en daarmee de betrokkenheid en participatie van inwoners versterkt. De gemeente Oude IJsselstreek wil graag optimaal gebruik maken van de kracht en mogelijkheden van de samenleving. Dit sluit aan bij haar leidende principes (onder andere: 'Verantwoordelijkheid voor eigen leven'; 'Afstemmen'; 'Korte lijnen en daadkracht'; 'Zet in op kansrijke zaken' en 'Wortel, niet stok'). De gemeentelijke organisatie is niet in staat om op alle vlakken scherp de inhoudelijke behoeftes te bepalen van inwoners. Dat gaat soms beter via belangenvereniging, wijkraad en andere verbanden waarin de inwoners zich vertegenwoordigen. Met het beschikbaar stellen van (buurt)budget, worden inwoners in de gelegenheid gesteld om daadkrachtig met hun initiatief aan de slag te gaan. Daarnaast vergroot het de zelfredzaamheid van inwoners.

In Oude IJsselstreek wordt al voor een groot deel met dit principe gewerkt hoewel hiervoor de dorpen niet zelf over een eigen budget beschikken. Bij de gebiedsmakelaars en wijkcoördinatoren komen regelmatig verzoeken en ideeën binnen. Belangenverenigingen en wijkraden weten dat er (beperkte) gemeentelijke financiële middelen beschikbaar zijn voor bewonersinitiatieven in dorp, stad of wijk. De mooie voorbeelden worden regelmatig gedeeld door de gebiedsmakelaar / wijkcoördinator, via de gemeentepagina, in gesprekken en op social media. Dorpsbelangenverenigingen en steeds meer andere maatschappelijke organisaties kennen inmiddels de ondersteuningsmogelijkheden (niet alleen financieel) van de gemeente als het gaat om leefbaarheidsvraagstukken. De gebiedsmakelaar is daarvoor een ingang die steeds vaker gevonden wordt.

Buurtbudget, ervaring bij andere gemeenten:

In het hele land werken diverse gemeenten met buurtbudgetten. Allemaal geven ze hier op hun eigen manier invulling aan. Er zijn vele onderzoeken naar gedaan, waaronder in de provincie Utrecht. Daar heeft onderzoeksbureau Alleato naar aanleiding van contacten met 10 verschillende gemeenten een 'Advies en inspiratiedossier Burgerparticipatie en wijkbudgetten' geschreven (februari 2012). Daaruit blijkt onder andere het volgende.

In de meeste Utrechtse gemeenten die aan de inventarisatie meededen beslist de gemeente over het wijkbudget en beheert deze ook. Bij vijf gemeenten beslist de gemeente zelf, bij drie gemeenten beslist het wijkplatform en bij één gemeente beslist de woningbouwvereniging mee. Bij de gemeenten die beslissen, zijn dat mensen uit het ambtenarenteam rond wijkgericht werken: de gebiedsregisseur, de beleidsmedewerker of portefeuillehouder.

Bij drie gemeenten mogen alleen particulieren een beroep doen op het budget. Bij vijf gemeenten mogen ook instellingen en winkeliers e.d. gebruik maken van het budget. Twee gemeenten geven

daarbij aan te kijken naar de mogelijkheid om 'eigen middelen' in te zetten en of een plan past in reguliere budget.

In acht van de tien Utrechtse gemeenten beheert de gemeente het wijkbudget, in slechts één gemeente beheert het wijkplatform het wijkbudget. Bij één gemeente wilde de gemeente oorspronkelijk de wijkcomités verantwoordelijk maken voor het beheer van het wijkbudget. Bewoners zouden bij het comité ideeën indienen en de comités zouden de bedragen dan aan bewoners uitkeren. De comités vonden dit uiteindelijk te veel verantwoordelijkheid en zagen ervan af. Geen van de gemeenten heeft een vaste norm gesteld voor het aantal betrokken bewoners. Wel moet in alle gemeenten een onderbouwd idee worden aangeleverd en moet er aantoonbaar draagvlak zijn. Er wordt gekeken naar de omvang van het initiatief en het daarbij passende draagvlak. Eén gemeente noemt concreet dat een buurtenquête moet worden overlegd, in een andere gemeente een aantal handtekeningen passend bij de grootte van het initiatief.

Buurtbudget, hét gemeentelijk instrument voor meer bewonersparticipatie?

In de praktijk blijkt dat een zak met geld die naar eigen inzicht is te besteden in een buurt niet het belangrijkste is bij het welslagen van bewonersinitiatieven. Het onderzoeksrapport (Alleato 'Advies en Inspiratiedossier Burgerparticipatie en wijkbudgetten', feb. 2012) benoemt de volgende succesfactoren aan de gemeentezijde:

1. Een begeleidend ambtenaar die zich echt inzet;
2. Medewerking binnen de gemeente (back-office);
3. Openheid / transparantie / heldere communicatie / inzichtelijk proces.

De meest genoemde knelpunten waren:

1. Een denkomslag binnen de gemeente ten gunste van het beter faciliteren van bewonersinitiatieven is nodig. Een ambtenaar licht toe: 'Als je zelfbeheer toepast heb je minder grip. Als er dan toch iets mis gaat, moet je niet als gemeente meteen een groot probleem hebben. Dit angstscenario werkt nu door op vele terreinen en zeer remmend op het vrij laten lopen van bewonersinitiatieven.' Een andere ambtenaar geeft aan: 'Het wordt wel steeds beter en het besef groeit steeds meer dat het faciliteren van bewonersinitiatieven vaak win-win is. Bestuur en directie willen wel graag meer steun vanuit de organisatie voor bewonersinitiatieven, maar het slijpelt maar langzaam door naar de werkvloer.'
2. Te weinig draagvlak in de gemeentelijke organisatie werd regelmatig genoemd als struikelblok. De juiste inrichting van de organisatie ontbreekt soms om bewonersinitiatieven goed te kunnen faciliteren. Een ambtenaar licht toe: 'Dat komt denk ik vooral doordat er één ambtenaar aanspreekpunt is voor de bewoners, zodat acties die in de gemeentelijke organisatie uitgezet zijn, als het ware voor de collega worden uitgevoerd en niet direct voor de bewoners. En interne dienstverlening wordt niet altijd even dwingend ervaren als externe dienstverlening (gek genoeg).' Een andere ambtenaar verwoordt het zo: 'De ondersteuning is er formeel wel, maar in de praktijk nauwelijks. Je hebt nu meer de rol als voorvechter om dingen voor de bewoners voor elkaar te krijgen i.p.v. dat het welkom ontvangen wordt'.
3. Verkeerde verwachtingen van burgers zijn een ander knelpunt. Dit heeft te maken met het feit dat er soms geen duidelijke grens is wat de gemeente wel en wat de gemeente niet kan doen in het faciliteren van een initiatief. De houding van burgers wordt ook een paar keer genoemd. Deze is soms rechtlijnig of denigrerend naar de gemeente. Dit bemoeilijkt de verhoudingen.
4. Verder werden genoemd als knelpunten:
 - o Het ontbreken van beleidskaders
 - o Geen centrale plek waar een initiatief binnenkomt, bijvoorbeeld een loket
 - o Te weinig tijd
 - o Onvoldoende publiciteit
5. 31% van de respondenten noemde 'te weinig financiële middelen' als een knelpunt. Voor wezenlijke burgerinitiatieven is meer geld nodig. Zoals een ambtenaar het verwoordde: "Anders blijf je hangen in bankjes, bordjes en hekjes".

Terug naar Oude IJsselstreek, wat doen wij met bewonersinitiatieven?

Het (financieel) ondersteunen van leefbaarheidsinitiatieven in buurten gebeurt op dit moment via onder andere het stimuleringsbudget van de gebiedsmakelaars. Dit wordt steeds bekender onder de belangenverenigingen. Deze huidige werkwijze zorgt er voor dat al in een belangrijke behoefte van het dorp wordt voorzien: een vaste gemeentelijke contactpersoon die aan te spreken is voor (financiële) ondersteuning van ideeën en kleinschalige activiteiten ter verbetering van de leefbaarheid. Daarnaast een initiatievenbudget zonder dichtgetimmerde kaders (leidende principes sociaal domein zijn

belangrijke leidraad). Dit draagt bij aan de wens van de samenleving om meer invloed te hebben op wat er gebeurt in hun eigen leefomgeving, zonder dat ze daarbij de verantwoordelijkheid dragen voor een jaarlijks te besteden budget.

Op 2 maart 2016 is tijdens een avond met alle belangenverenigingen het onderwerp buurtbudgetten (kort) aan de orde geweest. Nagenoeg alle dorpen gaven aan dat een zak geld die naar eigen inzicht is te besteden niet de oplossing is voor hen. De belangenvereniging zit niet te wachten op het maken van deze keuzes en het afleggen van verantwoording hierover. "Laat de keuzes bij de politiek. Daar hebben we in Nederland het democratisch stelsel voor." Het is wat de belangenverenigingen betreft goed en wenselijk dat er bij de gemeente wel een bedrag voor initiatieven beschikbaar is en dat dit snel beschikbaar gesteld kan worden als er zich ideeën voordoen. Een vast bedrag per kern reserveren is volgens hen niet per se voor de hand liggend. Bij actieve dorpen rem je de mensen dan af en bij rustige dorpen blijft er elk jaar geld over. Daarnaast spelen er belangrijke zaken die kernoverstijgend zijn, zoals snel en betrouwbaar internet in het buitengebied. Het geld moet indien nodig ook flexibel daarop ingezet kunnen worden, vinden ze.

Ook al staan de dorpen er nu niet om te springen, toch is het op termijn niet ondenkbaar dat inwoners graag meer de regie willen hebben over hun eigen leefomgeving. Ze willen bijvoorbeeld wel die zak met geld voor initiatieven of ze willen een reguliere gemeentetaak overnemen (onderhoud groen, verdeling zorgbudgetten). Echter moet een kern dit wel willen én in staat gesteld worden (voldoende vrijwilligers, voldoende tijd, voldoende kennis en vaardigheden) om het allemaal zelf te kunnen doen. Met diverse belangenverenigingen is dit onderwerp van gesprek in de contacten. De wijze van het beschikbaar stellen van gemeentelijke (buurt)budgetten en de taken en verantwoordelijkheden van gemeente en samenleving kunnen daarmee de komende tijd een andere gewenste vorm krijgen die op dat moment past bij het dorp en bij de mogelijkheden van de gemeente.

Overigens zijn er al een heel aantal voorbeelden te noemen van dorpen die zelf actief zijn, zonder dat een buurtbudget daarvoor noodzakelijk was:

Dorpsauto

Per 1 april rijden in Oude IJsselstreek twee dorpsauto's in de kernen Breedenbroek en Netterden. Het openbaar vervoer op het platteland sluit niet goed aan bij de behoefte van inwoners. De dorpsauto is een soort buurtbus per dorp waarin ten minste leerlingenvervoer en regiotaxi een plek krijgen, maar ook regulier openbaar vervoer. Vrijwilligers zorgen ervoor dat de dorpsauto rijdt. Gemeente en provincie financieren, de dorpen regelen de rest.

Initiatieven in het groen

In Megchelen geeft de belangenvereniging aan dat ze interesse heeft om een deel van het gemeentegroen in onderhoud over te nemen.

Op Sinderen is de werkgroep 'Groen op Sinderen' die zorgt voor verfraaiing van dorp en buitengebied. Hiervoor heeft ze goede contacten met de gemeente en kijken ze ook zelf naar financieringsmogelijkheden buiten de gemeente.

In Westendorp heeft de buurt van een braakliggend terrein in samenwerking met gemeente en eigenaar terrein gezorgd dat de aanblik weer groen en netjes is.

Centrumplan Silvolde

Om het centrum nieuw leven in te blazen heeft Silvolds Belang met haar dorpsbewoners gewerkt aan een plan om het hart van het dorp weer aantrekkelijk te maken en daarmee de leefbaarheid een flinke boost te geven. Gemeente zat steeds als partner aan tafel. Een flinke investering van zowel gemeente als provincie was nodig (en toegezegd) voor realisatie. Op dit moment is het plan in uitvoering.

Dierenweide Varsselder

Stichting dierenweide Varsselder kocht een perceel van de gemeente om daar vervolgens een dierenweide te realiseren.

Care Travel

Stichting Care Travel organiseert kleine uitstapjes en activiteiten op bijzondere locaties voor mensen die wat extra zorg nodig hebben. Ontstaan zonder gemeentesubsidie en gerund door vrijwilligers. Inmiddels een voorziening die niet meer weg te denken is uit Gendringen en omstreken.

Voorstel, hoe geven we invulling aan de motie 'pilot buurtbudgetten' in Oude IJsselstreek:

Het voorstel is om de huidige werkwijze door te ontwikkelen. Dit doen we al lerende. De huidige werkwijze houdt het volgende in:

- Gebiedsmakelaar als eerste aanspreekpunt voor de dorpen;
- Ons werk doen op basis van de leidende principes sociaal domein;
- Werken met een initiatievenbudget, beheer ligt bij (o.a.) gebiedsmakelaars;
- Meedenken, inspireren en netwerk aanbieden aan (groepen) inwoners met een idee.

De gebiedsmakelaars zijn doorlopend in gesprek met de belangenverenigingen over samenwerking en taakverdeling. Indien blijkt dat een belangenvereniging op een bepaald moment wel de wens heeft om meer de regie over eigen buurt / dorp / stad te nemen, kunnen we dit bij wijze van experiment uitproberen. Op basis van ervaringen hiermee wordt de huidige werkwijze bijgesteld. Ondertussen blijven we de wijken/dorpen en de stad ondersteunen op de huidige wijze, waarbij we als gemeente vooral duidelijk en eerlijk richting onze inwoners zijn over de (on)mogelijkheden en de gemeentelijke financiële kaders.

Voorstel in relatie tot inhoud motie

Dit voorstel sluit niet volledig aan op datgene wat de motie omschrijft. Het budget hiervoor ontbreekt in de begroting 2016-2019. Wel sluit dit voorstel aan bij de gedachte achter de motie: meer regie bij de samenleving. Hier werken we stap voor stap en naar behoefte van de kernen naartoe. Bovendien zitten belangenverenigingen (nog) niet te wachten op een zak geld waar ze verantwoording over moeten afleggen. Via de gebiedsmakelaars is een klein budget beschikbaar om dingen mogelijk te maken.

Aandachtspunt

Het doorontwikkelen naar meer regie bij de samenleving is niet iets dat binnen een jaar geregeld is. Eerder moet worden gedacht aan een periode van 10 tot 20 jaar, waarin steeds kleine stapjes worden gezet. Altijd met de inzet op vooruitgang. Echter, bij experimenteren kunnen er ook zaken tegenvallen. Daar moeten we ons van bewust zijn. En er vooral lering uit trekken. Zowel gemeente als samenleving moet wennen aan en leren van nieuwe situaties en verhoudingen.